

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Égész évre . . . 6 korona
Egyes számúra 4 fillér.

MÉRIJELNIK HETENKINT EGYSZER:
szombaton és egyes rend-
kívüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:

Városi közeleváltár (város-
áza, földszint 7. sz. ide
küldendők a kéziratok.)

KIADÓHIVATAL:

Városi könyvnyomda-vállalat
irodája, ide küldendők az
előfizetési díjak és hirdete-
tések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

== Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS. ==

Kiadófelelős: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Közegészségügyi javaslatok.

Tüdős Kálmán dr. tisztiforvos a közegészségügy javítása ügyében a következő jelentést adta be a városi Tanácsnak:

Tekintetes Tanács!

Városunk közegészségügyi viszonyainak már régebbi idő óta nagy hátrányára van az a körülmény, hogy a kerteségekben, kültekü telepítvényeken, továbbá a tanházakon és erdősegeken megfelelő egészségügyi szolgálattal nincs. Mert az, hogy ezeken a legujabb népszámlálás adatai szerint 38,581 emberrel benépesített területeken egyetlen egy hatósági orvos van alkalmazva, egészségügyi szolgáltatnak nem nevezhető. Annnyal kevésbé, mert a területek igen nagy kiterjedésűek; a közlekedés rajtok nagyon nehéz, sokszor majdnem lehetetlen; lakosságuk pedig a legszegényebb néposztályhoz tartozik.

Hasonlóképpen hiányos egy ezen területeken, mint a belvárosban is az orvosrendőri szolgálat, valamint a szülő- és gyermekágyas nők bábái segéllyel való ellátása, mely utóbbiakról alább bővebben fogok megemlíkezni.

A leírt állapotokból a következő bajok származnak:

1. A kerteségi és kültekü lakosok orvosi ellátása betegség esetén semmis. A kerület rendkívüli kiterjedése, kapcsolatban az utak rosszasságával a szó szoros értelmében lehetetlenné teszi, hogy az alkalmazott egy orvos ott rendszeres beteglátogatásokat végezzen. Emiatt a betegeket szekereken, vasuton szállítják be az egyetlen kerületi orvoshoz. Közöttük majdnem mindennap ragályosak is vannak, akik utközben mindentelé terjesztik a fertőzést, mert hozzátartozók az ilyen utazásoknál rendszerint bevásárlásokra és ügyes-bajos dolgajk elintézésére is felhasználják, sok emberrel érintkezésbe jutnak. Az orvoshoz oly tömegben jönnek napról-napra, hogy már ez a körülmény is nehézzé teszi a gondos vizsgálatot és a rendelések kielégítő megtételét; nem is szólva arról, hogy a betegek vagy a hozzájuk tartozók csak akkor szánják magokat a nagy utra, mikor a baj már előrehaladt és a segítés emiatt sokkal nehezebb, gyakran már késő. Így pusztul el rengeteg gyermek a nyári bélhurutban és görcsökben. Ezek a betegségek a külteküeken több halálozással járnak, mint a három belvárosi kerületben együttvéve. Összeállítottam erre vonatkozólag ez utóbbi 4 évről az adatokat, melyekből kitűnik, hogy 1907—1910-ig a belvárosban görcsökben meghalt 329 gyermek; tehát minden 1000 lakosra jut 6.4; a külteküeken és kerteségekben pedig 452, tehát minden lakosra jut 11.71. Ugyanezen idő alatt a belvárosban bélhurutban meghalt 371 gyermek, tehát 1000 lakosra esik 7.21; a külsőségeken és kertekben pedig 345, vagyis 1000 lakosra esik 8.95. Ebben a két betegségben a jelzett 4 év alatt meghalt összesen a belvárosban 700, a kerteségekben és külteküeken 797 gyermek. A népesség száma a belvárosban 51,376, a külsőségeken 38,581. Mint látható, a kisebb népességű külsőségeken nagyobb volt a halálozás, mint a nagyobb népességű belvárosban. Hasonlóképpen nagy a gümőkóros betegek és

halottak száma is, jóllehet e tekintetben az arány nem ilyen kedvezőlen.

Az itteni betegeket az orvos egy betegség alatt rendszerint csak egyszer látja. Meglátogatni őket és rendszeresen kezelni a viszonyok miatt nem képes, hogy az egész orvosi kezelés egy-két tessék-lássék recept megírására szüroddik össze. Emberbaráti kötelesség egyelőrl és jól fogott várospolitikai érdek, másfelől gondoskodni arról, hogy a külteküek megfelelő orvosi ellátásban részesülhessenek.

2. A halottkémelés ma úgy történik, hogy a halottakat szekereken a városba, elég gyakran az orvos halottkém lakására behozzák s így kerülnek megvizsgálás alá, holott annak a helyszínén vagy legalább valamelyik hullaházban kellene megtörténni. Utóbbi el van ugyan rendelve, de a keresztülvitelt nagyon hiányos, egyrészt az emberek tájékozatlansága, másrészt megfelelő hullaházak hiánya miatt. Hogy pedig emberi hullak szekereken, sokszor koporsóba záras nélkül a városon keresztül-kasul hurcoltassanak, ez a legnagyobb mértékben közegészségellenes. Annnyal is inkább veszedelmes ez az eljárás, mert a halottak közt elég gyakran vannak olyanok is, akik ragályos betegségben szenvedtek.

3. Az említett területeken ma már nagyobb számban vannak gyárak és ipartelek; nemkülönben iskolák, és rendelhető, hogy mindezek száma folyton szaporodni fog. Hatósági orvosi ellenőrzésük törvényszabta kötelesség. Jelenfény számban vannak majorságok és tejgazdaságok is, melyekben a nép tudatlansága és ebből fölöz érzékhiánya miatt ez idő szerint olyan mérvű tisztatlanságok uralkodnak, hogy emiatt a városba kerülő tej, ha nem mindig hamisított is, de kétségtelenül legnagyobb részben tisztátalan és fertőzött, aminek megint közegészségügyi jelentőségét bővebben fejtegetni felesleges. Az állapotokon csak a majorságok rendszeres orvosi ellenőrzése és az ezzel kapcsolatos jókarutató kitanítás után lehet segíteni.

4. Hasonlóképpen nagy számban vannak már ezeken a területeken különböző egészségügyi ellenőrzés alá tartozó mindenféle helyiségek és tárgyak. Ugymint vendéglők, szállásadóhelyek, korcsmák, szatócsboltok, kutak stb. és javaslatom értelmében lesznek gyógyszerárak is. Ma mind-ezeknek az ellenőrzése csak papíron van meg.

5. Számosan vannak itt elhelyezve dajkaságba adott vagy állami telepeken elhelyezett gyermekek, kikre a felügyelet a hatósági orvos törvény szerinti kötelessége. A mostani viszonyok között ez is nagyon hiányosan történik.

6. A himlőoltási kötelezettség e területek lakóira a mai rendszer szerint rendkívül terheket ró, mert messze-fekvő helyekről kell a városba bejönni, ami még anyagi áldozattal is jár. Emiatt a védhimlőoltásról igen sokan elmaradnak.

7. Itt említem meg azt a hiányt is, ami ugyan inkább a belterületre vonatkozik, de célszerű módon a külterületekkel egybehangzóan oldható meg. Nevezetesen sok hiányosság van az orvosrendőri szolgálatban. Ezt most a három belterületi tisztiorvos teljesíti elismerésreméltó buzgalommal ugyan, de a kívánalmaknak mégsem megfelelően.

Mert a jelenlegi létszám mellett a szolgálat beosztása rendkívül bajos; inspectio rendőrorvosi szolgálat pedig — ami rendezett városban mellőzhető — valóságban nincs és a jelenlegi viszonyok mellett nem is lehet. Ezen is segíteni kell.

8. Végül megemlítem azt is, hogy jelenleg az egész külterületre egy hatósági szülésznő van alkalmazva. Hogy ez a rengeteg terület szegény szülőnőit elítéli képtelen, bizonyításra nem szorul. Ez az állapot a törvénnyel is ellenkezik, mert az 1908. évi XXXVIII. t. c. 27. §-a megköveteli, hogy minden 5000 lakosra egy szülésznő alkalmazassék.

Mindezen bajok csak úgy szüntethetők meg, ha a kerteségek és külterületek egészségügyi ellátására elegendő hatósági orvosi állás rendszeresítettik; megfelelő helyeken gyógyszerárak állíttatnak fel s ezzel kapcsolatosan az egészségügyi szolgálat a város egész külterületére nézve egységesen szervezettel, nemkülönben ha a bábügyi is megfelelő módon rendezetik. Az előadottak figyelembevételével javaslataimat az alábbiakban van szerencsém előterjeszteni:

Az egész város bel- és külterületre a nagyon távol eső Hortobágy és Ohat-Telekaháza puszták kivételével 7 — hét egészségügyi kerületre osztandó olyformán, hogy a három belvárosi kerület csekély változtatással maradjon a régi, a kerteségek és kültelek pedig négy kerületre osztásnak fel. Ezek szerint:

I-ső kerület: marad a mostani, de elvételét belőle az egész Simonyi-ú és a Möriz-telep. Előbbinek nyugoti oldala a VII-ik, — keleti oldala a IV-ik, — utóbbi szintén a IV-ik kerülethez lesz csatolandó.

II-ik kerület: marad változatlanul a mostani.

III-ik kerület: marad a mostani, de elvételét belőle az Olajtű, mely a IV-ik kerülethez lesz csatolandó.

IV-ik kerület: kiterjed a Simonyi-út és a Nagyerdőn át vezető vasvonalon keleti oldalára és az innen keletre, illetve délkeletre eső kertekre és külső területekre egészen a Vámospérszi ut északi oldaláig, beleértve azt is. Ide fognak tartozni a Vecsey-, Patay-, Bojer-, Halasi-, Geréb-, Kónya-, Márton-, Márton Kálmán-, Serecs-telepek, a Csapókeres, az Olajtű, a Sétakeret, Nagyerdő egyrésze, a Gazdasági Akadémia, Pallag puszta, a Belső legelő megfelelő része, továbbá a Nagycsere, Haláp egy-egy része, és az Apafája erdő. A kerület népessége mintegy 9828 (1910. évi népszámlálás). Itt van a Gazdasági akadémia, Falgári és katonai lövésde, a Sporttelep, Jégpálya, Faraktár; továbbá számos tanya és hízaló.

V-ik kerület: kiterjed a Vámospérszi ut déli oldalától délre és délnyugotra eső földekre egészen a Mikepérszi ut keleti oldaláig, beleértve ezt is. Ide fognak tartozni a Homokkert, M. á. v. Colonia, Dohánybéváltó hivatal, Dohánygyár, Pavillon laktanya, a Barcsay-, Bozzai-, Bihari-, Balogh-, Nagy József-, Geréb-, Emerich-, Bekécs-, Szabados-telepek; a Belső legelő; Nagycsere, Haláp egy-egy része; továbbá a Fancsika, Bánk, Pacz és Vekerdi erdőszégek. Népessége mintegy 11.449. Itt van a M. á. v. Gépjávitó műhely, Colonia, ennek az iskolája; Sertésvásártér, Közvágóhid, Köztisztasági telep, Trágyagyár, Halkonzervgyár, Homoktéglyagyarak, Gőzmalom; továbbá hízalók és majorságok, tanyaik.

VI-ik kerület: kiterjed a Mikepérszi ut nyugoti oldalától nyugotra és északnyugotra eső földekre, egészen a Kishegyesi ut déli oldaláig, beleértve ezt is. Ide tartoznak a Boldogfalvi kert, Tegláskert, Vargekert, Postakert, Széchenyi-kert, Tözcókert, a Belső legelő egyrésze, az Öndöd, Ebesszéle, Ebes és Szepes puszták. Népessége 8792. Itt van a Gáz- és villamos telep. Városi szegényház, Eprekert, Téglá-, Kenyér-, Gép-, Kefe-, Hordógyárak stb., Református ispotály, valamint majorságok és hízalók.

VII-ik kerület: kiterjed a Kishegyesi ut északi oldalától északra és északkeletre eső földekre egészen a Simonyi ut és ennek folytatását képező vasuti vonal nyugoti oldaláig, beleértve ezeket is. Ide tartoznak: a Ferencz József-ut, Simonyi-ut nyugoti oldala; az Új-, Sesta-, Líba-, Vén-, Turás-, Köntös-, Hatvan-utcazi-, Csikgekertek; a Szotyori-és Vida-telepek; a Tégelvató, a Belsőlegelő egyrésze; a Macs-, Czuczsa-, Hegyes-, Elep és Kösélyszeg puszták.

Népessége 8410. Itt van Mémletelep, Baromvásártér, Löversenyter, Téglyagyarak, Kofegyár, Gőzmalomok, Vízvezeték telep, Egyetem, Tüdőbeteg-szanatórium, az új Közkórház, Margitfürdő, Nagyerdei park és fürdő; továbbá majorságok és tanyaik.

Mindenik kerületbe szervezendő egy-egy tiszti orvosi állás azon kötelezettséggel, hogy az illető kerületnek minden egészségügyi ellátását végezze. Kötelezendő egyetebek között különösen arra, hogy kerületében a halottakat a halottasházban vizsgálja meg; a fekvőbetegeket rendszeresen látogassa és a hatóság által kijelölendő helyen legalább hetenként egyszer orvosi rendelést tartson, s itt az igazolt szegényeket díjtalanul, a fizetésképeket pedig szabályrendeletileg megállapítandó díjazásért kezelje. Az orvosrendőri teendők pedig olyformán szervezendők, hogy a most már 7 kerületi orvos végezze azokat. A beosztás a főorvos hatáskörébe utalandó, ki azt a Rendőrfőkapitányság és a tiszti orvosok meghatalmítása után eszközözi.

Az összes tiszti orvosoktól megkívántatik a tiszti orvosi minősítés igazolása. Választásukat az egészségügyi bizottság kijelölése alapján a városi közgyűlés eszközözi. (1908. 6. §.)

Mindenik tiszti orvos a IX-ik fizetési osztályban foglalt javadalmozást és a megfelelő városi pótlékokat kapja. A IV—VII. kerületbeliek ezen felül vagy természetben fuvart, vagy évi 2000 korona fuvartalanítványt kapnak, mert kevesebért megfelelő fogatot tartani ma teljes lehetetlenség.

Az I—III. kerületek tiszti orvosi kötelesek saját kerületükben lakni. A IV—VII. kerületek erre nem kötelezhetők, de hogy mégis kerületeik lakosságához lehetőleg közel legyenek, megállapítandó, hogy mindeniknek hol lehet a lakása, nevezetesen:

A IV-ik ker. orvosát a Hadházi-, Nyíl-, Rakovszky-utczákban, az Árpádtérben, vagy ezeken kivül.

Az V-ik ker. orvosát a Baross- és Teleki-utczákban, vagy ezektől kifele.

A VI-ik ker. orvosát Kécses-, Salétrom-utczákban, Külső vásártérben, vagy kintebb.

A VII-ik ker. orvosát Vendég-, Kar-, Libakert-utczákban, vagy kintebb.

A városi bábáknak szaporítása hasonlóképen előadhatván szükséges. Ma a városnak 4 kerületi szülésznője van; három a beltelekekre és egy a külsőtelekekre. Hogy ezek mennyire felelnek meg hivatásuknak, arra legjellemzőbb az a tényállás, hogy 5 évi hivataloskodásom alatt mindössze két vagy három ízben kaptam tőlük szegény szülőnőről szóló jelentést. Ennek pedig semmiképpen sem az az oka, mintha a szegények nem szülnének, hanem vagy az, hogy a szegények nem fordulnak a jó fizető előkelő családoknál elfoglalt kerületi bábákhoz, vagy pedig az, hogy ezek épen jelzett irányú elfoglaltságuk miatt nem vállalták a fizetmi nem tudták. Akárhogy is áll a dolog, az állapot türethetetlen. Mert kétségtelen tudomásom van róla, hogy a szegény nők is szülnék; vagy nehezen néhány koronát kifizetnek, vagy adóskor maradnak vele, de a törvényes intézkedések szerint részükre kijáró 8—10 napi gyermekügyi szakszeri gondozásban nem részesülnek sem ök, sem csecsemőik. Itt kell keresni első sorban okát az óriási gyermekhalálozásnak görögökben és béhurban; nemkülönben a szintén igen elterjedt gyermekügyi fertőzéses betegségeknek, melyek miatt sok anya hal meg idő előtt és még több válik állandóan betegessé, munka- és keresetképtelenné. Egyébiránt az 1908. évi XXXVIII. t. c. 27. §-a kötelezően kimondja, hogy a községek minden 5000 lakos után községi bábákat kitalmazzanak.

Igy a jelzett bajok megszüntetése, mint a törvény rendelkezésének teljesítése céljából javaslom, hogy a belvárosban a mintegy 50.000 lakosra alkalmaztassék 10 községi bába; a kertekben és külsőtelegekben pedig a mintegy 38 ezer lakosra 7, tehát összesen 17. Ehez jön még az okhat-telekhez szülésznő, miáltal a községi bábák száma összesen 18 lesz, ami a törvénynek is megfelel. (92 ezer lakosra 18.) Ezen községi bábák költésége lesz minden hozzájuk forduló nőt bábai segítségben részesíteni és pedig azokat, akik szegénységüket igazolják, teljesen díjta-

nul, a vagyonosokat pedig a bábák működéséről szóló szabályrendeletben megállapított díjazásért, ami részükre nem fizetés esetén közigazgatási uton lesz behajtandó.

A községi bábákra nézve szükséges lesz megállapítani, hogy hol tartoznak lakni, mert csak így várható, hogy a város minden részében állandóan biztosítva legyen a szükséges szülész női segítség.

A helvárosi 10 községi bábák lakásul a következő helyeket javaslom megállapítani: 1. Homok-utcának a Hadházi- és Nagy Sándor-utca közötti része. 2. Czegléd-utca. 3. Vigkedvő Mihály-utcának a Telek- és Haláp-utcák közötti része. 4. Késes-utca. 5. Külső vásártér. 6. Csap- vagy Borz-utca. 7. Honvéd-utcának Darabos- és Csamete-utcák közötti része. 8. Meszena-utca. 9. Garay-utca. 10. Piac-utcának Szechenyi- és Miklós-utcák közötti része.

A külteliekre nézve pedig a következőket. 1. Csapó-kert (3850 lakos). 2. Homokkert (3966 l.). 3. Boldog-kert a környékek 3—4000 l.). 4. Kishegyési-ut (a környékek 3—4000 l.). 5. A várospercsi-ut Csere- és Haláp-közötti része (2368 l.). 6. A Bánk (1194 l.). 7. Ondódi Kádár-dűlő (2018 l.). Ezen bábák körzetébe tartoznak a Belsőteleknek (2768 l.) mindenütt a megfelelő része. 8. Ohat-Telek-háza (987 l.).

A bábák köteleseit és jogait az ide mellékelve csatolt szabályrendelet utján vélem szabályozhatónak.

Az elsorolt intézkedésekkel kapcsolatosan a közegészségügy előmozdítása és a város minden rendű lakosa érdekében kielégítése céljából szükséges megfelelő számban új gyógyszerárakat is felállítani. Ma van a város területén 12 gyógyszerár, ami a 92 ezernyi népességhez képest halározottan kevés, mert legalább is minden 5000 lakosra kell egynek jutni. Szükség volna ilyenformán még hatra. Tekintettel azonban a nagy számú favóli lakosságra, elegendőnek vélem, ha egyelőre csupán négy állítatik fel. Azonban ezeket oda kell helyezni, ahol tényleg szükség van rájuk: a kerteségekbe és külteliekre, nem pedig a város belső területére. E célból szükségesnek látom, hogy maga a törvényhatóság állapítsa meg az új gyógyszerárak helyét. Ezáltal eleje véletlik azoknak az állandóan mutatózó törekvéseknek is, melyeknek értelmében egyre-másra jönnek az új gyógyszerár felállítás iránti kérvények, természetesen olyan helyekre, ahol az illetéknél talán elég szép kilátás lehet a boldogulásra, de ahol a közsükség-let azt épen nem kívánja. Az 1876. évi XIV. t.-c. 134. §. a) pontja szerint módjában áll a város közönségének íy irányban folymadni a Beügyminiszterhez, mikor is a felállítás jogát pályázat utján a közigazgatási bizottság adományozhatja. Ennélfogva javaslom, hogy az intézkedések ez irányban tétessenek meg. Az új gyógyszerárak helyéül pedig — mint nézetem szerint legalkalmasabbat — a következő helyeket jelölöm meg:

A IV-ik kerületben a Márton Kálmán-utca északi oldala.

Az V-ik kerületben a Homokterben Szabó Kálmán-utca és Óvoda-utca sarka, vagy az e helytől kifelé eső rész.

A VI-ik kerületben a K. Tóth Kálmán-utca.

A VII-ik kerületben a Ferencz József-ut és hajduböszörményi-utnak e helytől kifelé eső része.

A város területének hortobágyi része a helyviszonyoknál fogva ezen szervezethez beállítandó nem lévén, az itteni szolgálattal továbbra is a mindenkor csegei községi orvos lesz megbízandó, kinek javadalmazása az eddigi 600 koronáról 1000 koronára emelendő.

Ezen munkalokat keresztülvitelével a tisztí főorvosi hivatal is bizonyos bővítésre szorul. Már a jelenlegi viszonyok között is igen nagy a tisztí főorvos elfoglaltsága, a javaslatok életbeleptetése után még nagyobb lesz. Multhatatlanul szükséges, hogy a főorvos a napi adminisztratív munkák egyrésztől szabaduljon; hogy, mint a város közönségének, tanácsának és polgármesterének törvényszerinti első egészségügyi tanácsadója e hivatásának akadálytalanul megfelelhessen. E célból szükséges egy tisztí főorvosi helyettes állást szervezni, ki a főorvost távol-letében is állandóan helyettesíthesse. Ez állás javadalm-

zása a IX. fizetési osztály járandóságaiából álljon és természetesen tisztí orvosi képesítéshez legyen kötve.

A főorvosi hivatal részére gondoskodni kell megfelelő helyiségről is, ugymint; egy irodáról, egy váró- és egy fogadó szobáról. Legjobb helye lenne ennek a város-háza. Azonban míg ez felépül, addig valamelyik közeli házban kell róla esetleg bérlet utján gondoskodni. A hivatal mellé egy állandó írnoke és hivataliszolgát is kell alkalmazni. Itt említem fel a Szervezeti szabályzatnak a tisztí főorvosra vonatkozó sűrűlmes intézkedését. Nevezetesen: a 248. §. a tisztí főorvosnak csupán 4 heti szabadságot biztosít, míg a többi főosztviselőnek 6 heti szabadságot van joga. A főorvosi állás jellege megkívánja, hogy a többi főosztviselővel teljesen egyenlő elbánásban részesüljön. Ezért a Szervezeti szabályzat e tekintetben is megfelelően módosítandó lesz.

Megemlítem még, hogy a telefon minden hatóságí orvos lakásába, illetve hivatali helyiségébe a város költségén bevezetendő lesz.

Az előadottak alapján remelem városunk közegészség-ügyét olyan fokra emelni, hogy az a kívánalmaknak minden tekintetben megfeleljen. Kétségtelen, hogy ez az átszervezés anyagi áldozatokkal fog jární, de ez nem lesz olyan sok, mint a haszon, ami belőle származik s azonkívül 5 évi hivatalviselésém alatt számtalanszor meggyő-ződtem afelől, hogy mindezer multhatatlan szükség van.

A költségeket illetőleg javaslatom a következő:

1. Tisztí főorvosi helyettes és 3 új tisztí orvos fizetése, lakbère és városi pótléka 4200 koronával	16,000 K
2. Három új tisztíorvos fogattartása 2000 koronával	6000 K
3. Az eddigi kültelki tisztí orvos fogattartás kiegészítése (jelenleg 1000 kor.)	1000 K
4. Négy eddigi ker. szülész női fizetés javítása 50 koronával (jelenleg 1000 kor.)	200 K
5. Ohati eddigi szülész női fizetés javítása (jelenleg 100 kor.)	200 K
6. Tizenhárom új községi baba fizetése 300 koronával	3900 K
7. Csereli, bánki, ondódi bábák helyi pótléka 100 koronával	300 K
8. A csegei orvos fizetletdíjának kiegészítése (jelenleg 600 kor.)	400 K
Összesen: 28,800 K	

Tehát 28,800 koronával fog emelkedni az orvosi és szülész női személyi járandóságok évi összege, ami az 1912. évre megállapított 31,480 koronával együtt mind-össze 60,280 koronát tesz ki.

Ehez jön még ideiglenesen a tisztí főorvosi hivatal lakásbère, mi a mostani 400 koronáról 1200 koronára lesz emelendő, mert ennél olcsóbban a város központjában megfelelő helyiséget bérelni nem lehet.

Megemlítem végül, hogy a ragályos betegségeknel alkalmazásába vett fertőtlenítő eljárások is sok kívánni valót hagynak fenn. A célnak megfelelő fertőtlenítő intézetünk nincs, a hozzá szükséges felszerelések is hiányoznak, a fertőtlenítő személyzet sem megfelelő. E tekintetben is intézkedésre van szükség. A fertőtlenítő intézet az eddigiek szerint a járványkórházzal kapcsolatban volt tervezve. Ha a kózkórház újra építése és kitélepitése megtörténik, külön járványkórházra nem igen lesz szükség, minélfogva egy önálló fertőtlenítő intézet felállításáról kell gondoskodni. Erre nézve javaslomat a kózkórház kérdésének megoldása után fogom betervezni. Most csupán annyit jegyzek meg, hogy ez az intézmény a város közönségére jelentékenyebb anyagi terhet róni nem fog.

Javaslatomat a tekintetes Tanács jóakaratába ajánlván, kérem, hogy megvalósításuk érdekében a megfelelő lépéseket megtenni méltóztassék.

Debreczen, 1912 március 5.

Dr. Tüdös Kálmán,
tisztí főorvos.

Ezen javaslattal kapcsolatban a szervezeti szabályzat közegészségügyi részének módosítására közöljük az alábbi tervezetet, valamint a bábagyakorlatról szóló szabályrendeletet.

I. sz. melléklet. ad 325. tfo.
1912.

Tervezet Debreczen sz. kir. város Szervezeti Szabályzatának módosítása tárgyában.

XIII. Rész.

Közegészségügy.

163. §.

A közigazgatási egészségügyi teendőköt az egészségügyi személyzet végzi. Ennek tagjai a következők: 1. Tiszti főorvos. 2. Tiszti főorvos helyettes. 3. 7 kerületi tiszti orvos. 4. 18 kerületi szülésznő. 5. A tiszti főorvos hivatalhoz beosztott napidíjas írnök. 6. 2 hatósági fertőtlenítő.

164. §.

marad a régi, kivéve az utolsó bekezdést, mely töröltetik s helyette: „A tiszti főorvosi helyettes“;

a) helyettesíti a tiszti főorvost, ennek távollétében vagy akadályoztatása esetén;

b) vezetője a főorvosi irodának és elintézi az olyan folyó ügyeket, melyekre nézve elvi jelentőségű határozatok hozatala nem szükséges;

c) hasonlóan a többi 7 tisztiorvoshoz, ügyeletes rendőrorvosi szolgálatot teljesít.

165. §.

A kerületi tiszti orvosok.

A város területe 7 egészségügyi kerületre oszlik, melyek I. kerület: kiterjed a belváros mai I-ső képviselőválasztó kerületére, kivéve belőle az egész Simonyi-utat és Móricz-telepet.

II-dik kerület: kiterjed a belvárosi II-dik képviselőválasztó kerületre.

III-dik kerület: kiterjed a belvárosi III-dik képviselőválasztó kerületre, kivéve belőle az Olajútöt.

IV-dik kerület: kiterjed a Simonyi-ut és a Nagyerdőn át vezetó vasutvonal keleti oldalára és az innen keletre, illetve délkeletre eső kertekre és külterületekre egészen a vámospércsi-ut északi oldalára, beleértve ezt is.

V. kerület: kiterjed a vámospércsi-ut déli oldalától délre és délnyugatra eső kertsekre és külterületekre egészen a miképércsi-ut keleti oldaláig, beleértve ezt is.

VI. kerület: kiterjed a miképércsi-ut nyugati oldalától nyugatra és északnyugatra eső kertsekre és külterületekre egészen a kishegyési-ut déli oldaláig, beleértve ezt is.

VII. kerület: kiterjed a kishegyési-ut északi oldalától északra és északkeletre eső kertsekre és külterületekre egészen a Simonyi-ut és ennek folytatását képező vasutvonal nyugati oldaláig, beleértve ezt is.

A távolabbi területeken mindenütt a jelzett utvonalak, illetve meghosszabbításaik képezik a kerületek közötti határokat.

166. §.

A kerületi tiszti orvosok a rendőrkapitányság szakközegei, szolgálati és személyi ügyekben a tiszti főorvosnak vannak alárendelve.

a) marad a régi;

b) felügyelnek saját kerületeikben a szoptatásra kiadott és dajkaságban levő kisdedekre és őket a rendőrkapitányság közbejöttével énevgyedeként megvizsgálják; felügyelnek az állami gyermekmenhely által elhelyezett gyermekek gondozására az ide vonatkozó törvények és rendeletek értelmében;

c) marad a régi;

d) teljesítik az orvosrendőri hulla szemléket és boncvizsgálatokat a tiszti főorvos és rendőrfőkapitányság által együttesen megállapítandó beosztás szerint;

e) marad;

f) az I—III. kerületi tiszti orvos végzi a bordélyházbéli kéjnök vizsgálatát a fennálló szabályzat értelmében. A magán kéjnököt mindenik tiszti orvos a saját kerületében vizsgálja;

g) marad;

h) marad;

i) marad;

k) marad;

l) töröltetik, ehelyett: ellenőrzik a kerületeikben lakó szülésznőket.

m) marad;

n) marad;

o) végzik az orvosrendőri teendőket és az orvosrendőri ügyeletes szolgálatot, a t. főorvos és a rendőrfőkapitányság által együttesen megállapítandó beosztás szerint; ipartelepek engedélyezésénél és lakhatási engedélyek kiadásánál a fennálló törvényes intézkedések értelmében eljárának.

p) marad;

q) marad;

r) marad;

Az I—III. kerületi tisztiorvosok kötelesek saját kerületeikben lakni; a IV—VII. kerületek pedig az alább kijelölt helyeken, ugymint: a IV. kerületi orvos a Hadházi-, Nyil- és Rakovszky-utcákban; az V-ik kerületi orvos a Baross- és Rakovszky-utcákban vagy ezektől kifele; a VI-ik kerületi orvos a Késes- és Salétrom-utcákban, Külsővásártéren vagy ezektől kifele; a VII. kerületi orvos a Vendég-, Kar- és Libakert-utcákban vagy ezektől kifele.

167. §.

A városi szülésznők.

A város területe 18 szülésznői kerületre oszlik, melyeket a tiszti főorvos előterjesztése alapján a városi tanács állapít meg.

Minden kerületi szülésznő tartozik saját kerületében a városi tanács által kijelölt helyen lakni.

A kerületi szülésznők kötelességeit a Bábákról szóló „Szabályrendelet“ állapítja meg.

168. §.

A városi vegyész — marad.

169. §.

A hatósági fertőtlenítők.

A hatósági fertőtlenítők köteleessége az előforduló fertőző betegségeknél a fertőtlenítést a tiszti főorvos utasítása értelmében végrehajtani.

Állandóan két fertőtlenítő alkalmaztatik, egy belvárosi és egy kültekli. A belvárosi a járványkórházban lakik, az itt levő tárgyakat gondozza, a belvárosban a fertőtlenítést eszközösi és gőzfertőtlenítést végzi. A kültekli fertőtlenítő a fertőtlenítést a kültekken teljesíti, a gőzzel fertőtlenítendő tárgyakat pedig úgy a bel-, mint a kültekkelről a járványkórházba be-, fertőtlenítés után pedig hazaszállítja. Hasonlóképpen ő szállítja az erre rendelt kocsin a ragályos betegségekben szenvedőket lakásukról a kórházba vagy más lakásba. Eceből részére a város által fogoz biztosítottak.

A fertőtlenítők a rendőrség létszámához tartoznak s személyi ügyekben a rendőrfőkapitány alá vannak rendelve.

248. §.

marad, csupán a harmadik sorban e szavak után: „tiszti főgyógyésznek“ beiktandó még ez: „tiszti főorvosnak“; a negyedik sorból pedig e szavak: „tiszti főorvosnak“ törlendő.

II. sz. melléklet. ad. 325/1922. tfo.

Szabályrendelet a bábagyakorlatról.**1. §.**

Debreczen sz. kir. város bel- és külterületén szülésznői gyakorlatot csak olyan bábák folytathatnak, kik valamelyik magyarországi Bábaképzőintézetben oklevelet nyertek és azt a tisztifőorvosi hivatal útján a törvényhatósági közgyűlés-előtt kihirdették. Ezenkívül kötelesek a városi tanács és a debreczeni m. kir. Bábaképzőintézet igazgatója közös megállapodásával rendszeresített ismételő tanfolyamokon minden 5-ik évben részt venni. Felmentést ez alól a tisztifőorvos véleménye alapján a polgármester adhat. Akiknek működésében kifogásolható dolgok fordulnak elő, a tanfolyamban való részvételre soronkívül is kötelezhetők a polgármester ártal. A tanfolyam maga díjtalan és minden évben 4 hétig tart; mely idő alatt a résztvevők kötelesek a Bábaképzőintézetben bent lakni, s ez idő alatt az ellátásért — ha az alól felmentést nem kapnak — 20 koronát fizetnek. Aki a tanfolyam alól felmentést nem nyert, s abban részt venni mégis vonakodik, a bábagyakorlatához való jogát a város területén elveszti.

2. §.

A bábák kötelesek az 1902. évi 95.000. számú belügyminiszteri „Utasítás”-ban foglaltakhoz minden tekintetben alkalmazkodni. Ennek ellenőrzése végett tartoznak évenként négy ízben, — ugymint: január, április, július és október hónapok folyamán — összes felszereléseikkel és kitöltött szülési jegyzőkönyveikkel azon városi kerületi orvosnál, kinek kerületében lagnak, minden felszólítás nélkül vizsgálatra megjelenni. A kerületi orvosok a tisztifőorvoshoz minden alkalommal jelentést küldenek.

3. §.

A tisztifőorvosnál minden év december 1-től 24-ig szintén minden felhívás nélkül tartoznak megjelenni ellenőrző vizsgálatra.

4. §.

Akik ezen vizsgálatokról kellő mentesség nélkül elmaradnak, a fent említett „Utasítás” 23-ik §-a értelmében megbüntettetnek.

5. §.

A város területén az 1908. évi XXXVIII. t. c. 27. §-a értelmében 18 községi bába alkalmaztatik és pedig 10 a belvárosban; 8 a kerteségekben és kültelekeken. Lakásaik helyét a tisztifőorvos előterjesztése alapján a városi tanács állapítja meg. Díjazásuk személyenként és évenként 300—300 korona. Ezenkívül a Vámospécsi-utnak Nagy-Csere és Halapérdők közötti részén, a Bank erdőszéghelyén és Ondód-pusztán lakó bábák 100—100 korona helyi pótlékot kapnak. (1908. XXXVIII. t. c. 30. §.)

6. §.

Minden bába köteles a hozzáforduló nőt a nevezett „Utasítás” értelmében bábai segélyben részesíteni. Működésükért az alábbiakban megállapított díjazáshoz van joguk. A községi bábák ezt a szolgálatot a szegényeknek épen olyan módon tartoznak díjtalanul teljesíteni. Amennyiben magánbábnak kell sürgős és halasztást nem tűrő esetekben segény szülőknél segítséget nyújtani, ilyenkor szolgálatát díjat az alábbi díjazás szorint a városi tanács utalja ki. De ez esetekben csupán egy látogatás, illetve szülésvezetés díjához van igény; a gyermekágy gondozását tartozik az illetékes községi bábnak átengedni. A sürgősség megítélése céljából köteles az esetet a kerületi orvoshoz bejelenteni, ki a körülmények megvizsgálása után ad véleményes jelentést az esetről. Ha ezt a jelentést a bába elmulasztja, díjazásától eszik.

7. §.

A bábák működésének legatlasonyabb díjazása a következőkben állapítottak meg:

1. Terhesnő megvizsgálása :

	I.		II.	
	Belváros	Különség	K	l
a baba lakásán	1	—	80	—
a nő lakásán	2	—	1 60	—
2. Szülés vezetése nappal vagy éjjel	10	—	6	—
3. A fekvő gyermekágyasnál minden látogatás	1	—	80	—
minek fejében tartozik a bába minden hivatása körébe tartozó munkát végezni (beöntés, hűvelőöltés, ujszülött fűrésztése, gondozása stb.)				
4. Minden a szüléstől és gyermekágytól független babalátogatás	1	—	80	—
5. Ha a szülőnő vagy gyermekágyas a bábát hosszabb időn át magánál tartja, köteles napidíjat fizetni, egész napra	3	—	2	—
fél napra	2	—	1	50

és teljes ellátást adni és ezen felül a szülés vezetésének díjat.

8. §.

E díjazás úgy a községi, mint a magánygyakorlatot folytató szülésznőkre nézve irányszó; az ennek alapján kiszámított összeg a községi bábák részére mindenkor, — a magánbábák részére pedig a 6. §-ban leírt esetben közigazgatási úton hajtatik be. A magánbábák követeléseiket általában szóbeli polgári per útján hajthatják be.

9. §.

Ha valamelyik, belvárosban lakó bába kerteségre vagy külsőségre hivatik, joga van természetben felvenni és a belvárosba megállapított díjazást követelni. Ha pedig a kerteséghen vagy külteleken lakó bába hivatik a belvárosba, akkor szintén a belvárosi díjazást követelheti.

10. §.

A vagyoni állapot elbírálása alkalmával szegénynek tekintendő az: akinek évi jövedelme vagy keresete a belvárosban 1200 koronát, a kerteségekben és kültelekeken pedig a 800 koronát meg nem halad. Betegsegélyző pénztárak tagjai, ha nem pénztári bábát vesznek igénybe, fizetésképes magánfeleknek tekintendők.

Mirek.

— **Üres állások.** Két főosztviselő állás vár nem-sokára betöltésre a városnál: a Jeney Géza elhunytával megüresedett főszámvevői állás és miután Komáromy Antal főpénztáros beadt nyugdíjaztatása iránti kérelmét, az ő állása is betöltésre vár. Mint a közhangulatból kivettük, a főszámvevői állásra a legnagyobb kilátása van Kondor Kálmán helyettes főszámvevőnek, ki eddigi buzgó szolgálatával, lelkiismeretes buzgalommal és szaktudásával erre érdemeket szerzett. A főpénztárosi állás betöltése a közgyűlés joga. Ugy értesülünk, hogy a bizottsági tagok nagy része Csapó László, házipénztári ellenőrt önhajtja ezen állásra megválasztani, mint olyat, aki fiatal erővel és komoly szorgalommal, megbízhatósággal helyettesíti most is a szabadságon lévő főpénztárost.

— **Értesítés.** Debreczen sz. kir. város polgármesterétől. 3042/1912. eln. sz. „A város” című lap szerkesztőségének Helyben. A 136.000/1912. B. M. számú körrendelet alapján, „A Város” című lapban leendő közléseket végett értesitem, hogy a „Debreczeni Hírlap” című hetilap utcai árusításra engedélyt nyert. Debreczen, 1912. évi szeptember hó 16-án. Kovács József, polgármester.

— **Gondnoksági ülés.** A debreczeni lanyai állami elemi népiskola gondnoksága folyó hónap 29-ikén, azaz vasárnap délelőtt 10 órakor a városház könyvtárszobájában ülést tart, amelyre a Gondnokság tagjait meghívja. Az elnökség.

— **Meghívó.** Valamennyi vármegye fő- és alveleltartásának s valamennyi törvényhatósági joggal bíró város főveleltartásának és levéltartásának. A folyó 1912. évi szept. hó 5-én Budapesten tartott értekezlet megbízásából ezenel tisztelettel meghívjuk az összes törvényhatósági levéltárosokat a Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesületének alakuló közgyűlésére, mely folyó évi október hó 6-án délelőtt 10 órakor Budapesten a Pannónia-szálló éttermének külön helyiségében tartatik meg. A közgyűlést megelőzőleg a nevezett helyen és napon reggel 8 órakor a szept. 5-iki értekezleten kiküldött előkészítő bizottság (Popovits Sebő elnök, dr. Alapy Gyula, Koncz Ákos, dr. Kungl Károly, Molnár Mihály és Miskolczy-Simon János tagok, az utóbbi mint jegyző is) tart összejövetelt a közgyűlés tárgysorozatának előzetes megvitatása céljából. A közgyűlés tárgysorozata: 1. Az országos egyesület alakulás kimondása. 2. A kiküldött bizottság által összeállított alap-szabály-tervezet elfogadása. 3. Az egyesület tisztikarának megválasztása. 4. A kiküldött bizottság által megszövegezett s a belügyminisztériumhoz és az országgyűlés mindkét házához benyújtandó emlékirat megvitatása. 5. Esetleges indítványok. Budapest, 1912 szeptember 22-én, Popovits Sebő, vm. főveleltartós, tb. főjegyző, a bizottság elnöke, Miskolczy-Simon János, vm. főveleltartós, a bizottság jegyzője. NB. Aki tán akadályozva volna a megjelölésben, levél útján sziveskedjék az egyesületbe való belépését bejelenteni. Az évi tagsági díj, melybe a Levéltárosok Lapjára előfizetési díja is befoglalatik, 3 korona lesz. Hisszük, hogy egyetlenegy kartársunk sem fog hiányozni sorainkból. A Vármegyei Tiszviselők Országos Egyesületétől, melynek választmányában egyikünk sincs képviselve s mely lapjában a levéltárosok státusügyére vonatkozó cikkeknél nem adott helyet, hasztalan várunk támogatást a jövőben is. Nekünk egyedül önmagunkra kell támaszkodnunk. Egyesülésben az erő!

— **A Dienesnapi vásár.** A Dienesnapi vásár a következő napokon lesz megtartva. Október 7., 8. és 9-én bór, gyapju, méz, dió, toll, iparcikkek, gabona- és terményvásár; október 10. és 11-én juhvásár, 12. és 13-án sertésvásár, 13. és 14-én lóvásár, 14. és 15-én baromvásár.

Debreczen szabad királyi város Polgármesterétől.

3234/1912. eln. sz.

Hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város igazolójának választmányára által városunk legtöbb adót fizető tagjainak 1913. évre szóló névjegyzéke egybeállítván, ezen névjegyzéket az 1886. évi XXI. t.-c. 28. §-ának rendelkezései szerint alhirotó naptól kezdődőleg 15 napi közzemlére kitétettem.

Erről az érdekelteket azzal értesitem, hogy a névjegyzék a polgármesteri titkári hivatalban a hivatalos órák alatt (délelőtt 8-tól 1-ig) megtekinthető s az az ellen irányuló észrevételek, vagy írásbeli feleltetések a közzemlére kitélt ideje alatt ugyanott beadhatók.

Debreczen, 1912. évi szeptember hó 20-án.

Kovács József s. k.,
polgármester.

Hirdetmény.

Az 1912-ik évi kivetési lajstromok elkészülvén, az 1883. évi XLIV. t.-c. 16. §-a értelmében **folyó évi szeptember hó 23-ik napjától szeptember hó 30-ik napjáig** a városi adóhivatalban 8 napi közzemlére lesznek kitéve.

Miről a t. adófizető közönséget oly felhívással értesítjük, hogy ezen lajstromokat említett helyen a hivatalos órák ideje alatt bármikor tekinthet meg és ha a kivetés ellen alapos kifogásuk volna: felszólalásukat a városi adóügyszálynál 15 nap alatt annnyival inkább adják be, mivel az e tárgyban később beérkező panaszok figyelembe vételni nem fognak.

Debreczen, 1912. évi szeptember hó 21-én.

A városi adóügyszálynál.

17,455/1912.

Hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város házigenztárának és az általa kezelt alakoknak 1913. évi költségelőirányzata elkészült és az a törvény rendelkezéséhez képest a **folyó évi szeptember hó 23-ik napjától** kezdődőleg a város számvévi hivatalánál (Városháza I. emelet) 15 napi közzemlére kitétetett, ahol is az, a hivatalos órák alatt (8-tól 1-ig) megtekinthető.

Erről a város adózó lakossága azon felhívással értesítetik, hogy a költségvetésre vonatkozó netaláni észrevételek a Törvényhatósági Bizottsági Közgyűlés napját megelőzőleg öt nappal írásban, a városi Tanácshoz adhatók be.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1912. évi szeptember hó 23-án tartott üléséből.

A városi Tanács.

„Ős Debreczen.”

Elbeszélések Debreczen múltjából.

Írta: **Koncz Ákos.**

A fővárosi és vidéki sajtó a legnagyobb elismeréssel emlékeztet meg ezen kötetről, mely Debreczen múltját rajzolja meg meggyűlölt tollal.

Ára 3 korona.

Tiszteviselőknak, tanároknak, tanítóknak, nyilvános könyv-
o o tárnaknak, egyetemen és tanulónak 2 kor. o o

Kapható a szerzőnél:

Városház, földszint, 7-ik számú ajtó (közlelvéltár.)

!! MEGJELENT !!

□ A VÁROSI TANÁCS KIADÁSÁBAN □

DEBRECZEN SZAB. KIR. VÁROS ÉRVÉNYBEN LÉVŐ SZABÁLYRENDELETEINEK GYŰJTEMÉNYE.

Az 564 oldal terjedelmű vaskos kötet ára

2 KORONA.

Kapható a városi könyvnyomda-vállalat irodájában. Kossuth-utca, városház-épület.